

Avance al Catálogo de Cavidaes de la Xerra Peñamayor (Nava – Asturias)

Xesús Fernando Manteca
Grupu d'Espeleoloxía Gorfolí – Asturias

Data: 12/01/98

ENTAMU

La Xerra Peñamayor ye una talaya privilexada nel centru d'Asturies. Dende equí acólumbrase la cuasi totalidá del nuesu país, dende los Picos d'Europa al Cabu Peñes y dende Ubiña al Cau Vidíu. Esti cordal fai de llende ente los conceyos de Nava, Llaviana y Bimenes y los sos puertos son usaos pelos ganaderos d'estos conceyos dende tiempu ensin remembranza. Ye un territoriu de piedra caliar onde aprucen los estremaos accidentes que se dan nos tarrenes kársticos, esto ye, fuexos, escares, cueves, sumidorios, pozos, surdencies, yaesu.

La xerra allínase dende'l Noroeste al Sureste, siendo nesti estremu ú ta'l cumal más cimero del cordal, el Picu Trigueiru, de 1.289 m.s.n.m. La Peñamayor, peña que da nome a la xerra, algama los 1.123 m. d'altor y dexa cayen los sos cantiles casi enriba la villa de Nava. Más baxu qu'esta cabera ye'l Picu Redondu (924 m.s.n.m.), que torga'l desendolcu de la piedra caliar al tar esti formau por conglomeraos. Al pie del Picu Redondu atópense Les Praeres, ampliu colláu de 740 m. d'altor que xune esti picu col Picu la Barallonga (865 m.s.n.m.). Nes proximidaes d'esti picu ye onde'l Grupu d'Espeleoloxía Gorfolí ta faciendo el llabor de catálogu de cavidaes de los Montes del Pendón.

Na fastera Este de la Xerra Peñamayor alcontramos, dende la cota 900 p'abaxu, conglomeraos con vallines erosionaes peles agües d'escorrentía y que sigun pierden altitú van meciéndose fasta formar los estremaos regatos que dempués faeran el Ríu Pendón. A partir de la cota 650 vuelve aprucir la piedra caliar, y estos regatos escarven n'ella pequeñes foces peles que cuerren fasta amestase llueu na Foz del Pendón. Los montes qu'arrodien esta foz son los que reciben el nome de Montes del Pendón. Un d'estos, el Monte Bomalu (773 m.s.n.m.), arrodiáu pela Foz del Regatu Ranéu y pela Foz del Regatu la Fonte Espines, ye'l cimero pol asitiamentu d'una rede cárstica completa, con sumidoriu, surdencia y conductos xóvenes y vieyos que desumen un total de más de mediu kilómetru de galerías soterrañes.

Al ser montañes de poco altor abonden les biesques, abondando les fayes, ablanos, carbayos, texos y toa triba d'árboles del biescu atlánticu. L'abundancia vexetación y la relativa cercanía de los pueblos fizo qu'equí tuviera'l caberu abellugu de los guerrilleros asturianos antifacistes. Que valgan estes llínies pa caltenelos n'alcordanza.

DIARIU DE LA XERA

1 y 2 de Payares de 1997.

Dende fai delles selmanes Agüero y Trubia tuvieron calegando per Peñamayor y les Foces del Ríu Pendón. Falando cola xente'l llugar enteráronse de la esistencia de delles cueves na rodiada, amás de que'l relieve, abondosu en fuexos y escares tapecíos pela biesca, convida a la gueta de cavidaes.

N'esta fin de selmana, nel tiempu de Samaín, vamos a la Xerra Peñamayor Trubia, Miqui, Juan Carlos y Teca. Montamos el campamentu nel colláu de Les Praeres (740 m.s.n.m.), colláu que xune'l Picu Barallonga (865 m.s.n.m.) col Picu Redondu (924 m.s.n.m.). Equí ta Casa Aladino, un chigre que val d'abellugu en casu de mal tiempu. El chigreru falónos de delles cueves, la Covona Bomalu, la Cueva la Requexá, la Cueva Armá y el Pozu Bomalu. El sábadu esploramos y topografiamos la Cueva la Requexá y el domingu esploramos la Covona Bomalu.

14 d'Avientu de 1997.

Miqui, Juan Carlos, Fran, Marifé y Teca percuieren la fastera norte del Picu Barallonga y Entexerres, atopando una surdencia grande y la Cueva Tabléu. Tamién vemos un pozu zarráu por tierra y piedres. Nun sabemos el nome la surdencia pero de xuru que lo tien, yá que la bayura d'agua que sal d'ella ye importante. Tien dos entraes pequeñes que finen dempués de pocos metros de gatera. L'agua que surde equí percuere daqué más d'un kilómetru y 200 m. de desnivel y desaparez nún fuexu grande embaxu la Cueva Tabléu. Esta cueva ábrese a favor d'una resquebra a lo llargo d'unos 200 m. y podría tener continuación nel fondu d'un pozu de 15 m. pel que sopla per una regalla un vientu perfuerte. Falta topografiar y revisar dalguna cosa.

9 y 10 de Mayu de 1998.

Juanjo, Rebeca, Marifé y Fran echen el sábadu a la gueta la Cueva la Requexá, ensin atopala. Mientres, Delri, Raul, Miqui y Teca topografién lo que quedaba na Covona Bomalu y esploren un pozu de 10 m. na sala la entrada. Dempués Delri y Teca esploren una surdencia que podría tar relacionada cola Covona Bomalu, percorriendo alreduer de 200 m. de desendolcu.

El domingu, Rico, el dueñu de Casa Aladino, llévanos a les Cueves de Covagal, el posible sumidoriu del ríu que traviesa la Covona Bomalu y xurde dempués na surdencia esplorada el día anterior. Delri, Raul, Teca y Rico esploren la cavidad fasta atopar, dempués d'una arriesgada esguilada la cabecera d'un pozu sondiau en 10 m. Teca atórase más d'una hora nún estrenchu meandru. Pela tardi guetamos el Pozu Bomalu pero nun lu atopamos.

16 y 17 de Mayu de 1998.

El sábadu Carlos, Trubia y Miqui esploren el Pozu les Chioves, que ye un pozu con una fondura total de -41 m., asitiau na fastera noreste del Picu Barallonga. Juan Carlos, Delri, Itziar y Teca esploren y topografién la totalidá de les Cueves de Covagal. Pela tardi visitamos el manantial de Fuensanta y atopamos una pequeña surdencia con tiru d'aire.

DESCRIPCION DE LES CAVIDAES.

La Cueva la Requexá.

Allúgase esta cueva en La Biesca, na lladera sur del Cuetu los Fuevos (708 m.s.n.m.), dientru d'un ablanar na foz que fai el regatu Les Praeres y qu'amestase un poco más abaxu col Regatu Ranéu. Ye un poco difícil la so localización. Les sos cordenaes UTM, según la fueya 54-I, Arenes, escala 1/25.000, del Mapa Topográfico Nacional de España son:

X= 297.172   Y= 4.799.052   Z= 590 m.s.n.m.

La pequeña entrada da pasu a una galería de cómodes dimensiones onde'l techu va llevántandose pasu ente pasu. A la mandrecha hai dos galeríes llaterales que cierran a los pocos metros. A los 50 m. de percorríu pela galería principal atopamos una fondigonada de 6 m. de fondura que puede pasase pela mandrecha ensin tener que baxala. Dempués alcontramos una sala grande con abondes formaciones. Nuna galería ascendente atopamos un charcu al qu'aporta agua un venerín que sal ente xixes. Ye posible que'l so orixe te en Los Fuevos. Ye la cueva más grande de les esploraes por nós nesta fastera. El desendolcu algamáu ye de 314,9 m. y el desnivel ye de 12,5 m. (+2,5 m./-10 m.f.). Esplorada y topografiada el 1 de Payares de 1997.

La Covona Bomalu.

Asítiase na fastera norte del Monte Bomalu (773 m.s.n.m.), 20 m. penriba'l calce del Regatu Ranéu. La entradona d'esta cueva acolúmbrase dende les cabañes de Los Fuevos, dende'l camín que s'empobina a Les Praeres. Les sos cordenaes UTM, según la fueya 54-I, Arenes, escala 1/25.000, del Mapa Topográfico Nacional de España, son :

X= 298.055   Y= 4.799.025   Z= 590 m.s.n.m.

La boca la cueva, de grandes midies, da pasu a una sala de planta triangular de suelu pandu. Entá queden en pie dalgunes muries de lo que pudo ser una pequeña cabaña ó dalgún abeyu de los fugaos, yá que pol asitiamentu d'esta cueva ye difícil que s'usara p'amayadar los pastores. A la manzorga la sala entama un pasaxe ampliu torgáu per un gran costeru pel que hai qu'esguilar pa llegar a otra sala más pequeña que l'anterior col techu llerau d'esperteyos. D'equí parten delles galeríes llaterales abiertes al favor d'una rede resquiebres. Una d'elles ye un pozu de 12 m.f. que nel fondu tien un furacu pel que siéntese l'agua correr. A la mandrecha la sala la entrada entama una rampla estrencha que dempués de 30 m. de llargor enancha y ábrese nel suelu un furacu pel que s'oi correr l'agua. A la escontra d'esta sala, la rampla continúa con repla enforma nel suelu fasta un pozu de 6 m.f. Nel fondu ta'l ríu que sentimos anantia. Surde d'un pequeñu sifón non buceable y cuerre delles decenes de metros per un ampliu meandru con guapes formaciones fasta desaparecer nún sifón trabolgante. Dende la base'l pozu 6 m. esguídense unos 12 m. per una rampla sobre colada fasta que ésta ciégase. Pescanciamos qu'esti ríu ye'l que se desume nes Cueves de Covagal. El desendolcu total ye de 290,75 m. y la fondura ye -29,33 m.f. Explorada el 2 de Payares de 1997 y topografiada el 9 de Mayu de 1998.

La Cueva Tabléu.

Explorada el 14 de Payares de 1997. Asítiase nel cuetu que llinda pel norte el fuexón del Campu Tabléu. La entrada ye grande y síguela una rampla fasta dar a una galería de repla asgaya y desfondada. Dempués de percorrer unos metros atopamos un pozu de 15 m.f. que nel fondu tien una estrencha regalla ente costeros pela que sopla un vientu fuerte. Les sos cordenaes UTM, según la fueya númberu 30-III, L'Infiestu, escala 1/25.000 del Mapa Topográfico Nacional de España son:

X= 298.650   Y= 4.801.225   Z= 470 m.s.n.m.

La Resquebra'l Regatu Ranéu.

Esta cavidá, desconocía p'algunos de los del llugar, ye la surdencia del regatu que foi l'orixe de les Cueves de Covagal y que dempués cuerre pel pisu fonderu de la Covona Bomalu. Ta a la mesma altura que'l calce'l Regatu Ranéu, perbaxu la Covona Bomalu xusto onde'l riu sal de la pequeña foz qu'hai embaxu esta cabera. Les sos cordenaes UTM, según la fueya 54-I, Arenes, escala 1/25.000, del Mapa Topográfico Nacional de España son:

X= 298.102   Y= 4.799.040   Z= 550 m.s.n.m.

Explorada el 9 de Mayu de 1998. Atalantamos que tien unos 200 m. de desendolcu.

El Pozu les Chioves.

Ábrese n'Entexerres, enriba'l Campu Tabléu. Les sos cordenaes UTM, según la fueya 54-I, Arenes, escala 1/25.000, del Mapa Topográfico Nacional de España, son:

X= 298.110   Y= 4.800.105   Z= 610 m.s.n.m.

Trátase d'un pozu d'entrada de 15 m.f. de forma elíptica que cai enriba una pequeña sala onde entama una pindia rampla de barru. A la fin de la rampla hai un pozu de 8 m.f. que fina nuna saluca de barru y costeros mal sofitaos. Equí fina la cavidá a -41 m. de fondura total y dempués d'un desendolcu de 73 m. Exploráu y topografiáu el 16 de Mayu de 1998.

Les Cueves de Covagal.

Asítiense na fastera Sur del Monte Bomalu (773 m.s.n.m.), na Mayada Ranéu. Anguañu desúmense nelles les agues d'un fuexu averáu a la paredel Monte Bomalu, pero en tiempos camentamos que furruló como sumidoriu de la cabecera del Ríu Pendón.

Les sos cordenaes UTM, sigún la fueya 54-I, Arenes, escala 1/25.000, del Mapa Topográfico Nacional de España, son:

X= 298.020   Y= 4.798.090   Z= 640 m.s.n.m.

La entrada ye un abellugu grande col suelu enllenu cuchu de metese ellí a mosquiar les vaques. Na fastera fondera l'abellu desúmese'l regatu que cuerre pel fuexu. Más altu ta el furacu pel que s'entra na cueva. Esti ye un furacu de medianes dimensiones con una fuerte rampla que darreu cai enriba'l regatu, nuna galería grande con delles formaciones. Un estrechón de la galería da pasu a una sala amplia onde l'agua cuerre embaxu costeros con costra caliar. Dempués entama un meandru llaváu de roca prieta. Esti meandru va amenorgando pasu ente pasu hasta facese imprauticable. L'agua desaparece per esti meandru. Una ventana con formaciones enriba'l meandru ye la continuación pero obliga a una trebeyosa esquilada de 7,5 m. No cimero la esquilada damos con un pasaxe fósil esfondáu onde hai que montar un pasamanos p'algamar un enanchamientu del meandru fonderu. Esto ye un pozu de 10 m.f. que llévanos al fondu'l meandru. Equi l'agua vuelve a desaparece ente los costeros que rellenen el meandru a los pocos metros. Fai falta facer otra esquilada de 4,6 m. p'algamar otra vegada el pisu fósil. Nesti casu ye una sala costeros que da pasu a un pocín de 6,2 m.f. Na cabecera'l pozu vése qu'entama una galería muncho más grande que'l restu la cueva col suelu tapeciu de costeros enormes y en rampla. Dempués de 20 m. de percorríu desaparecen los costeros y apruz una gran bayura sable y repla que rellena la galería. L'agua desúmese nún pequeñu meandru impenetrable a la manzorga. Ye la fin de la cueva. El desendolcu total ye de 188,85 m. y la fondura de -30,56 m.f. Esplorada y topografiada el 10 y el 17 de Mayu de 1998.

ANDECHIEGOS.

M.A. Abad Fernández (Miqui)	G.E. Gorfolí.
J.L. Agüero Juan	G.E. Gorfolí.
Raúl Agüero Encuentra	G.E. Gorfolí.
Juan José Alonso Alonso	G.E. Gorfolí.
F. Álvarez Arias (Trubia)	G.E. Gorfolí.
Itziar Fernández de Castro Vivens	G.E. La Chova.
J.F. Manteca Fraile (Teca)	G.E. Gorfolí.
Juan Carlos Menéndez Vidal	G.E. Gorfolí.
Marifé Pérez Gimeno	G.E. Gorfolí.
J.L. del Río Fernández (Delri)	G.E. Gorfolí.
J. Carlos Romero Tarrío	G.E. Gorfolí.
F. Solís González (Fran)	G.E. Gorfolí.
R. Arias Paredes	G.E. Gorfolí.

Grupu d'Espeleoloxia Gorfolí.
12 de Xineru de 1998.